

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Marie Turkové v právní věci žalobce: **P. K.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 7. 2006, č. j. 21 Cad 58/2006 - 19,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 7. 2006, č. j. 21 Cad 58/2006 - 19, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností žalobce (dále též „stěžovatel“) brojí proti označenému usnesení Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“). Napadeným usnesením krajský soud rozhodl tak, že k žádosti žalobce neustanovil zástupce pro řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 12. 4. 2006, č. X, kterým byla žalobci zamítnuta žádost o plný invalidní důchod.

V žalobě ze dne 3. 5. 2006, označené jako „odvolání“, žalobce toliko popsal svůj špatný zdravotní stav. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 22. 5. 2006, č. j. 21 Cad 58/2006 – 6, vyzval žalobce, aby ve lhůtě do 15 dnů od doručení tohoto usnesení doplnil a upřesnil svoje podání ze dne 3. 5. 2006 tak, aby označil žalovaného, uvedl datum vydání rozhodnutí správního orgánu, které žalobce napadá a den jeho doručení nebo jiného oznámení žalobci, označil žalobní body, z nichž musí být patrné, z jakých skutkových a právních důvodů považuje výrok (výroky) rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné, uvedl důkazy, které navrhuje provést k prokázání svých tvrzení, učinil návrh výroku rozsudku a předložil kopii rozhodnutí správního orgánu, které se žalobou napadá.

Podáním ze dne 4. 6. 2006 žalobce žalobu doplnil a současně požádal o ustanovení zástupce pro řízení o žalobě s tím, že požádal o ustanovení zástupcem JUDr. Petra Grobelného, se sídlem Ostrava, Sokolská 21, který žalobce zastupuje v jeho sporu s bývalým zaměstnavatelem a zná zdravotní stav žalobce.

O této žádosti rozhodl krajský soud dne 12. 7. 2006 napadeným usnesením, jímž žádost stěžovatele o ustanovení zástupce zamítl.

V odůvodnění krajský soud uvedl, že žalobce vzhledem k doloženým majetkovým poměrům splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, avšak žalobci není potřebné ustanovit zástupce k ochraně jeho práv. Žalobce po poučení soudu formulováním svého podání ze dne 4. 6. 2006 i dalšími úkony prokázal, že je schopen adekvátním způsobem uplatňovat svá práva u soudu a není postižen ani žádnou zdravotní poruchou, pro kterou by nebyl schopen činit příslušné procesní úkony. Soud je povinen zabezpečit rovné postavení účastníků, zejména poučením o jejich procesních právech a povinnostech (§ 36 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „s. ř. s.“). Ochrana práv žalobce v tomto řízení nevyžaduje, aby mu soud ustanovil zástupce, jestliže ani nejde o věc skutkově a právně složitou a tato skutečnost je též kritériem pro úvahu soudu o potřebě ochrany zájmů žalobce při rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce. Dále krajský soud uvedl, že žalobce má konečně možnost, bude-li to považovat za vhodné, nechat se zastoupit fyzickou osobou, ke které má důvěru, která má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (§ 35 odst. 5 s. ř. s.) a které udělí plnou moc k zastupování.

V kasační stížnosti podané dne 8. 8. 2006 proti tomuto usnesení stěžovatel uvedl, že krajský soud správně dovodil, že splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, ovšem za nesprávný považuje názor soudu, že ustanovení zástupce není potřebné k ochraně žalobcových práv, neboť údajně prokázal, že je schopen uplatňovat svá práva u soudu. Tento názor stěžovatel považuje za absurdní, neboť pokud soud odkazuje na § 36 odst. 1 s. ř. s., podle kterého je soud povinen zabezpečit rovné postavení účastníků, pak tento názor nemůže obstát. Stěžovatel uvádí, že po ukončení základní vojenské služby pracoval jako horník až do úrazu, v důsledku něhož mu byla amputována levá dolní končetina. Nemá žádné právní vzdělání, na rozdíl od strany žalované, která bývá zastoupena osobou s právním vzděláním. Žalobu si zpracoval sám a samotný soud jej pak usnesením vyzval, aby žalobu doplnil a upřesnil. To se mu zdařilo jen díky bezplatné telefonické konzultaci a instrukci advokáta. Má-li soud zabezpečit rovné postavení účastníků, má žalobce za to, že mu měl být ustanoven zástupce, který by mu poskytl právní pomoc. Není pravdou, že nejde o věc skutkově a právně složitou, neboť žalobce je vážně zdravotně postižen, stanoviska posudkových komisí jsou různá, je třeba argumentovat i znaleckými posudky z pracovně právních sporů, přesvědčivě argumentovat, atd., čehož sám není schopen. Proto navrhuje, aby usnesení krajského soudu bylo změněno a byl mu ustanoven zástupce.

Věc byla Nejvyššímu správnímu soudu předložena, aniž by krajský soud zaslal kasační stížnost žalované k vyjádření.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému usnesení přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s. Jak již Nejvyšší správní soud několikrát dříve ve svých rozhodnutích konstatoval, nedostatek zastoupení stěžovatele v řízení o kasační stížnosti (kde je zastoupení povinné) v tomto případě není překážkou k meritornímu

projednání věci, a to proto, že povaha napadeného rozhodnutí – zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce stěžovateli – vylučuje, aby nedostatek podmínky povinného zastoupení bylo možno za takovou překážku považovat (srv. např. rozsudek sp. zn. 4 As 21/2004, ze dne 27. 5. 2004, viz www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů; zkoumal při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.). V kasační stížnosti Nejvyšší správní soud identifikoval námitky vad napadeného usnesení, spočívajících v nezákonnosti rozhodnutí (§ 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s.) a nedostatky v odůvodnění napadeného usnesení způsobující jeho nepřezkoumatelnost (§ 103 odst. 1 písm. d/ s. ř. s.). Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Stěžovatel se ve své žádosti dožadoval ustanovení bezplatného zástupce z řad advokátů. Žaloba stěžovatele směřovala k přezkumu rozhodnutí žalované, kterým byla žalobci zamítnuta žádost o plný invalidní důchod. V takovém případě se jedná o soudní „řízení ve věci důchodového pojištění (zabezpečení“, tak jak je uvádí zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (dále jen „zákon o soudních poplatcích“), ve znění platném do 18. 9. 2005, a to ve svém ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) obsahujícím výčet druhů řízení, která jsou osvobozena od soudních poplatků ex lege, tedy nezávisle na rozhodnutí soudu o žádosti o osvobození od soudního poplatku. Stěžovatel je tedy osvobozen od soudních poplatků v tomto řízení ze zákona, a to v plném rozsahu.

Při podání žádosti o ustanovení bezplatného zástupce, stěžovatel zřejmě vycházel z toho, že splňuje podmínky pro ustanovení zástupce, stanovené v § 35 odst. 8 s. ř. s. Toto ustanovení váže možnost ustanovení zástupce na dvě podmínky, a to za prvé, že se jedná o navrhovatele, „...u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a dále za druhé je-li to třeba k ochraně jeho práv...“ Krajský soud v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že žalobce vzhledem k doloženým majetkovým poměrům splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, avšak splnění druhé podmínky pro ustanovení zástupce soudem u žalobce neshledal.

Nejvyšší správní soud se ve svých předchozích rozhodnutích v obdobných věcech několikrát judikoval, že *usnesení, kterým se zamítá žádost účastníka o ustanovení zástupce, musí být řádně odůvodněno, třebaže se jím řízení nekončí a účastníku se neukládá žádná povinnost. Nejde proto o případ upravený v ustanovení § 55 odst. 4 s. ř. s., podle něhož se usnesení, jímž se řízení nekončí a jímž se nikomu neukládá povinnost, nemusí odůvodňovat. Nedostatek odůvodnění takového rozhodnutí tedy způsobuje jeho nepřezkoumatelnost ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.* (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2005, č. j. 4 Azs 32/2005 - 64, www.nssoud.cz).

V tomto případě nedostatek v odůvodnění napadeného usnesení spočívá v tom, že krajský soud pouze konstatoval, že žalobce po poučení soudu formulováním svého podání ze dne 4. 6. 2006 i dalšími úkony prokázal, že je schopen adekvátním způsobem uplatňovat svá práva u soudu, a dále bez bližšího odůvodnění uvedl, že nejde o věc skutkově a právně složitou. Současně žalobce odkázal na možnost nechat se zastoupit fyzickou osobou, ke které má důvěru a které udělí plnou moc.

Nejvyšší správní soud se s touto argumentací krajského soudu neztotožnil. Nejvyšší správní soud i v tomto směru odkazuje na svou dřívější judikaturu, blíže vymezující kritéria,

kteřá je třeba při hodnocení této podmínky pro ustanovení zástupce zkoumat (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 6 Azs 27/2004, www.nssoud.cz), kde se uvádí, že *z formální bezvadnosti žaloby nelze dovozovat, že ustanovení zástupce není nutné k ochraně práv stěžovatele. Uvedené usnesení je nutno odůvodnit z hlediska konkrétní procesní situace stěžovatele.*

Při této úvaze je třeba hodnotit mnoho faktorů jak subjektivní, tak objektivní povahy. Z faktorů subjektivních hraje nejvýznamnější roli především samotná osoba stěžovatele (jedná se o invalidního důchodce bez právnického vzdělání) a dále kvalita a úroveň podání, které krajský soud od této osoby obdržel. Tyto faktory musí soud uvážit v relaci k faktorům objektivním, mezi něž náleží především právní složitost daného řízení a možný závažný zásah do práv stěžovatele při absenci právního zastoupení. Mezi těmito dvěma skupinami faktorů pak panuje vztah proporcionality (přiměřenosti), což pro krajský soud znamená zodpovědět si otázku, zda je stěžovatel přiměřeně subjektivně způsobilý k tomu, aby si v konkrétním řízení hájil svá práva sám bez právní pomoci, a zda mu absence právní pomoci v takovém řízení nemůže způsobit závažnou újmu.

Nejvyšší správní soud je toho názoru, že právní názor krajského soudu v této otázce není správný a souladný s výše vymezeným pojmáním zkoumání potřeby ochrany práv účastníka řízení. Krajský soud v tomto případě nehodnotil správně objektivní kritéria případu (tedy právní složitost řízení při rozdílnosti stanovisek posudkových komisí), když v odůvodnění uvedl, že „...věc není po stránce skutkové a právní složitá“. Takové tvrzení odpovídá realitě jen zčásti, neb věc se sice skutkově jeví jednoduchá, nicméně na právní složitost či jednoduchost nelze usuzovat pouze z pohledu soudu, pro nějž platí zásada *iura novit curia*, avšak především z pohledu schopností a orientace stěžovatele v procesních i hmotněprávních otázkách případu. Krajský soud se tak dopustil nesprávného výkladu právního předpisu a zároveň vyvodil nesprávný právní závěr z jinak správně zjištěného skutkového stavu věci. Nejvyšší správní soud uzavírá, že v takovém případě jsou naplněny podmínky ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a napadené usnesení je nezákonné. Ostatně pochybnosti o přesvědčení krajského soudu o tom, že k ochraně žalobcových práv není třeba zastoupení, vyvolává již samotné poučení žalobce soudem, že se ostatně může nechat zastoupit fyzickou osobou, ke které má důvěru a které udělí k zastupování plnou moc.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto napadené usnesení krajského soudu v plném rozsahu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). V něm je krajský soud vázán shora vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu.

V novém rozhodnutí ve věci krajský soud rozhodne i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti podle § 110 odst. 2 s. ř. s.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. srpna 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu

